

Vergaderjaar 2010–2011

28 684

Naar een veiliger samenleving

Nr. 321

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 juni 2011

In 2007 is door de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het programma Veilige Publieke Taak geïnitieerd om agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak – zoals ambulancemedewerkers, brandweermensen, onderwijzer en conducteurs – landelijk aan te pakken. Doel van het programma is om het percentage van werknemers met een publieke taak dat geconfronteerd wordt met agressie en geweld te verminderen van 66% naar 51% in de periode tot eind 2011¹.

Bijgevoegd treft u de zevende voortgangsrapportage dit programma aan. De rapportage betreft de inspanningen en activiteiten die in de periode juni 2010 tot heden zijn verricht.

Met deze brief en voortgangsrapportage kom ik tegemoet aan de wens van uw Kamer om regelmatig over de voortgang van het programma te worden geïnformeerd². Het is helaas niet mogelijk gebleken om u eerder – zoals toegezegd in het Algemeen Overleg van 8 maart 2011³ – te informeren, waarvoor excuses.

Het programma Veilige Publieke Taak heeft een stevig fundament gelegd door het op gang brengen van bewustwording en het stimuleren van een voornamelijk dadergerichte aanpak door (vertegenwoordigers van) werknemers, werkgevers, politie en Openbaar Ministerie. In de vorige voortgangsrapportage is vastgesteld dat de maatschappelijke en bestuurlijke steun voor de aanpak groter is geworden⁴.

Daarnaast is flink geïnvesteerd in de vormgeving en daadwerkelijke uitvoering van de aanpak van daders. Ruggengraat van deze aanpak zijn de acht maatregelen voor werkgevers voor een effectief veiligheidsbeleid met in het verlengde hiervan de Eenduidige Landelijke Afspraken voor opsporing en vervolging.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2006–2007, 28 684, nr. 100.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 28 684, nr. 183.

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 28 684, nr. 309.

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 28 684, nr. 295.

De acht maatregelen voor werkgevers voor een effectief veiligheidsbeleid tegen agressie en geweld in een organisatie zijn:

1. Draag uw organisatienorm van acceptabel gedrag uit;
2. Bevorder dat uw werknemers elk voorval van agressie en geweld melden;
3. Registreer alle incidenten van agressie en geweld tegen uw werknemers;
4. Train uw werknemers in het voorkomen van en omgaan met agressie en geweld;
5. Reageer binnen 48 uur richting de dader indien deze agressie en geweld gebruikt tegen uw werknemers;
6. Bevorder dat uw werknemers aangifte doen en/of geef strafbare feiten (zoals fysiek geweld en bedreiging) zelf aan bij de politie;
7. Verhaal de schade op de dader;
8. Verleen nazorg aan werknemers die slachtoffer zijn van agressie en geweld.

Met de Eenduidige Landelijke Afspraken (ELA) wordt sinds 1 april 2010 door politie en Openbaar Ministerie in heel Nederland dezelfde aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak gehanteerd¹. Het doel van de landelijke afspraken is het eenvoudig, effectief en snel strafrechtelijk afhandelen van deze vorm van agressie en geweld. U bent onlangs over de voortgang van de uitvoering van deze landelijke afspraken bij de politie geïnformeerd naar aanleiding van een onderzoek van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid.

Verder is geïnvesteerd in het versterken van de samenwerking op lokaal niveau tussen werkgevers met een publieke taak, politie en Openbaar Ministerie door het organiseren van elf regiobijeenkomsten in het land.

De afgelopen periode is het volgende gebleken:

- De gecombineerde en integrale aanpak van werkgeversmaatregelen, ELA en ketensamenwerking heeft zich in de praktijk meerdere malen bewezen, getuige onder andere de uitkomsten van de Jaarwisseling 2010² en de goede resultaten in een aantal sectoren en individuele organisaties³. Het blijkt veelal wel – zoals de aanpak van het Gemeentelijk Vervoer Bedrijf in Amsterdam – een kwestie van lange adem te zijn om (de gevolgen van) dit taaie maatschappelijke probleem te verminderen.
- Deze positieve ontwikkeling is echter nog onvoldoende en doet zich bovendien niet in alle sectoren en organisaties voor. De verschillen tussen en binnen sectoren vinden voornamelijk hun verklaring in de verschillen in het gevoel van urgentie en inspanningen tussen werkgevers.
- Dit is ook zichtbaar op het niveau van de werknemers. Uit metingen in de overheidssectoren en bij politieke ambtsdragers³ blijkt dat met relatief lichte vormen van agressie en geweld (zoals beledigingen en intimidaties) lichtvaardig wordt omgegaan. Dezelfde metingen laten zien dat werknemers die een norm hanteren, van daaruit grenzen stellen aan het gedrag van derden en deze strikt handhaven, minder agressie en geweld ondervinden. De aanwezigheid en het handhaven van een duidelijke norm blijken daarmee een belangrijke sleutel in de aanpak.
- Uit signalen van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid en de Arbeidsinspectie blijkt dat ook de politie er nog slechts ten dele in slaagt om de ELA-afspraken adequaat te implementeren en te borgen⁴.

In het Algemeen Overleg van 8 maart 2011⁵ is toegezegd dat deze Kabinetsperiode de gezette lijn vanuit het programma Veilige Publieke

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 28 684, nr. 267.

² Oud en Nieuw 2010–2011, Landelijk beeld van de incidenten die tijdens de jaarwisseling 2010 – 2011 in Nederland hebben plaatsgevonden, 6 januari 2011.

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 28 684, nr. 295

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 28 684, nr. 318.

⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 28 684, nr. 309.

Taak zal worden voortgezet. Bovengenoemde aspecten zullen worden meegenomen bij het opstellen van het vervolgprogramma Veilige Publieke Taak. Dit zal u naar verwachting voor komende zomer worden toegezonden.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J. P. H. Donner

Voortgangsrapportage juni 2010 – heden

De aanpak vanuit het programma Veilige Publieke Taak (VPT) kent drie sporen: grenzen stellen, het aanpakken van daders (pijler 1: regie) en het ondersteunen van werkgevers (pijler 2)¹.

PIJLER 1: REGIE

Afstemming en eenheid van beleid zijn belangrijke voorwaarden voor het effectief optreden tegen agressie en geweld. Vanuit de regiefunctie die het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op het terrein van VPT vervult, is in de verslagperiode de volgende voortgang geboekt.

Grenzen stellen aan geweld

Publiekscampagnes

In deze verslagperiode is vanuit het programma VPT een grote publiekscampagne uitgevoerd. Doel is het nadrukkelijk communiceren dat geweld tegen werknemers met een publieke taak niet acceptabel is. Tevens wordt gecommuniceerd wat getuigen kunnen doen. Het ging om een combinatie van de thema's «VPT» en «Jaarwisseling» en bestaat onder andere uit radio- en televisiespots en interactieve banners op internet. De campagne is gedurende 5 weken – van eind november tot eind december 2010 – ingezet. Voor de campagne is het concept van eerder gevoerde campagnes van 2009 en begin 2010 (buiten Postbus 51) gebruikt. In dit concept krijgen getuigen van agressie en geweld vier handelingsperspectieven aangereikt voor deze situatie. Deze handelingen zijn: vraag anderen om hulp en spreek samen de dader aan, bel 112, blijf bij het slachtoffer, maak foto's voor de politie en meld je als getuige.

Uit de meting bleek dat 91% van de respondenten agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak een maatschappelijk relevant thema vindt. De jaarwisseling vindt 87% relevant.

Het bereik van de campagne liep op tot 94%, wat beduidend hoger is dan de benchmark. Men vond de campagne voornamelijk «aansprekend» en «informatief». De waardering van de campagne als geheel is met een rapportcijfer van 7,3 voor het thema «VPT» en 7,0 voor het thema «Jaarwisseling» hoger dan de benchmark.

Zoals beoogd is door de campagne het kennisniveau van het algemeen publiek over de handelingsperspectieven toegenomen.

Het publiek heeft ook kunnen laten zien dat zij achter de campagne staat door op hun profielfoto op Twitter, Hyves en Facebook een icoon te plaatsen, waarmee ze verklaren in te grijpen bij agressie op straat. In totaal is de icoon bijna 26 000 maal geplaatst tegen 14 000 in de campagne eerder in 2010. De website is dubbel zo vaak bezocht (110 383 keer ten opzichte van 53 448 keer in 2010).

Prijzen

De inzet van interactieve billboards – als onderdeel van bovengenoemde campagne met het thema «VPT» – op het Rembrandtplein te Amsterdam en Lijnbaan te Rotterdam heeft (inter)nationaal zeer veel waardering gekregen. Via de billboard worden voorbijgangers geconfronteerd met beelden van ambulancemedewerkers die bedreigd worden. Men ziet zichzelf in een live-video getuige zijn van agressie. Daarna volgen tips over hoe te handelen bij agressie tegen mensen met een publieke taak. In Cannes werd met deze «outdoor reclame» een derde prijs gewonnen en zilver behaald bij de Eurobest verkiezingen. Ook is deze vorm van reclame drie keer genomineerd bij de Spin awards. Uiteindelijk won de billboard

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 28 684, nr. 117.

zilver in de categorie «beste media inzet». Een categorie waar overigens goud niet werd uitgereikt.

Sociale media

In het najaar van 2010 is het programma VPT actief geworden op het gebied van de sociale media. Het programma heeft inmiddels twee twitteraccounts die vrijwel dagelijks berichten verspreiden over het programma. Enerzijds wordt hiermee nieuws verspreid onder andere over incidenten. Anderzijds wordt beleidsmatige informatie gedeeld. De accounts samen hebben ongeveer 300 volgers. Een aantal dat gestaag groeit. Daarnaast hebben tal van burgers initiatieven genomen voor het instellen van «vriendengroepen» op voornamelijk Hyves. In totaal zijn ongeveer 30 000 hyvers hierbij aangesloten.

Aanpakken van daders

Uitgangspunt van de dadergerichte aanpak is dat daders van agressie en geweld altijd een reactie krijgen en deze zeker niet mag lonen. De aanpak richt zich enerzijds op het verhogen van de pakkans en anderzijds op het geven van een lik-op-stuk-reactie. Dit beleid houdt in dat bekende daders – waar mogelijk – direct strafrechtelijk en financieel verantwoordelijk worden gesteld voor hun gedrag.

In het kader van het verhogen van de pakkans is de inzet door werkgevers van civielrechtelijke en bestuursrechtelijke maatregelen van groot belang. Het gaat hierbij om maatregelen als informatie delen of cameratoezicht. Een stapeling van deze maatregelen kan de aangifterijpheid van een zaak positief beïnvloeden.

Werkgevers (met een publieke taak) hebben een cruciale rol in het geven van een reactie in de richting van de dader, zoals zelf aangifte doen of het bevorderen van de meldings- en aangiftebereidheid bij hun werknemers. Hierbij is belangrijk dat zij beginnen met het uitdragen en in de organisatie doen landen van de norm dat agressie en geweld niet kan. Het programma VPT biedt werkgevers daarbij ondersteuning, ook in het traject van strafrechtelijk als civielrechtelijk schadeverhaal via de Helpdesk schadeverhaal. De door VPT van november 2010 tot en met januari 2011 georganiseerde regionale bijeenkomsten (totaal 11, met een bezoekersaantal van rond 1100) leren dat wanneer werknemers het gevoel hebben dat de werkgever achter hen staat (gevoel van veilige organisatie) de stap naar aangifte niet ver meer hoeft te zijn. Bewustwording van de werkgevers, maar ook vakbonden – dat hier kansen en uitdagingen liggen – is van groot belang. Kijkend naar de metingen die in 2010 zijn verricht, is er nog winst te halen bij het geven van een reactie door de werkgevers in de richting van de daders. Vooral ten aanzien van het hebben van een duidelijk beleid en van het daadwerkelijk verhalen van schade liggen er kansen. Mede op basis hiervan loopt op dit moment een verkenning om werkgevers met een publieke taak te stimuleren om met een betere benutting van maatregelen in de bestuursrechtelijke en civielrechtelijke sfeer agressie en geweld tegen hun werkgevers aan te pakken.

Jaarwisseling

Naar aanleiding van de jaarwisseling zijn er in totaal 173 incidenten geregistreerd van geweld gericht tegen werknemers met een publieke taak. Dit heeft geleid tot 177 aanhoudingen, waarvan 31 in verzekeringstellingen. Dit betekent dat het aantal incidenten met 43% is afgenomen ten opzichte van de jaarwisseling 2009–2010. Afgezet tegen de nulmeting uit 2008–2009 is het aantal incidenten met ca. 24% afgenomen¹.

¹ Bron: Gegevens verstrekt door KLPD op basis van gegevens alle regionale politiekorpsen – peildatum 6 januari 2011.

	2010–2011	2009–2010	2008–2009
Aantal incidenten	173	303	229
Aantal aanhoudingen	177	109	246

Het aantal gerapporteerde aanhoudingen en inverzekeringstellingen is (resp. 177 en 31) toegenomen ten opzichte van vorig jaar (109 en 22). Als resultaat van een gerichte aanpak ligt het aantal aanhoudingen hoger dan het aantal incidenten, omdat een enkel incident in meerdere aanhoudingen kan resulteren. Dit laat onverlet dat op basis van deze cijfers kan worden geconcludeerd dat de pakkans deze jaarwisseling hoog was. Van de aangehouden verdachten zijn er 31 in verzekering gesteld, 9 meer dan vorig jaar. Van de inverzekeringgestelden zijn er 17 voor de supersnelrechter gebracht.

Naast de aanzienlijke daling in incidenten, valt het op dat ook de ernst van de incidenten is afgenomen. Het aantal (34) gevallen van mishandeling en (poging) zware mishandeling betrof dit jaar 20% van het totaal aantal incidenten. Tijdens de jaarwisseling 2009/2010 lag dit percentage nog op 31%.

Er is niet alleen een afname van zowel het aantal als de ernst van de incidenten. Het aantal bij het Openbaar Ministerie aangebrachte zaken is bijna verdubbeld van 77 naar 138 verdachten.

Ketenintensiveringsregio's

In het voorjaar van 2010 zijn door de minister vijf ketenintensiveringsregio's VPT aangewezen, namelijk Groningen, Amsterdam-Amstelland, Noord en Oost Gelderland, Midden West Brabant en Zeeland.

Doel van deze regio's is het verstevigen van de ketensamenwerking tussen de politie, openbaar ministerie en werkgevers in de regio, waaronder Openbaar Vervoer, ziekenhuizen, ambulancezorg, brandweer, jeugdzorg en welzijnswerk. De ketensamenwerking richt zich op het aanpakken van daders waarbij de problematiek in de regio centraal staat. Namens de minister is met de korpsbeheerders van de vijf regio's een convenant ondertekend waarin deze samenwerking is bekrachtigd. De partners in de regio hebben een prestatiecontract afgesloten waarin afspraken zijn gemaakt over de te behalen resultaten. Onderdeel van de prestatiecontracten zijn onder andere: normstelling, reactie van de werkgever en het verhogen van de meldings- en aangiftebereidheid. In het najaar van 2011 lopen de pilots af en zullen deze worden geëvalueerd. De voortgang en de aanpak zijn periodiek gedeeld tussen de regio's. De eerste resultaten zijn bemoedigend. Er is een grote betrokkenheid van alle partijen en de aanpak in de verschillende regio's wordt voortvarend ter hand genomen.

Verhogen pakkans

Pilots inzet camera's

De inzet van camera's draagt bij aan een verbeterde opsporing en vervolging van daders van agressie en geweld. Dit is één van de conclusies uit een pilot cameratoepassing bij de politie. Daarnaast laat deze pilot zien dat camera's bijdragen aan het veiligheidsgevoel van de politiemensen. Vanuit het programma is een vervolgpilot bij de politie gefinancierd om na te gaan in welke mate de camera's ook daadwerkelijk een bijdrage leveren aan de reductie van agressie en geweld tegen politiemensen. Deze pilot wordt onder leiding van een landelijke stuurgroep gehouden in een afgebakend gebied, team Delft van politieregio Haaglanden. Hiervoor zijn alle politieauto's voorzien van camera's die

door de meldkamer op afstand bestuurd kunnen worden. Tevens wordt gebruik gemaakt van 16 bodycams. Op dit moment worden de resultaten verwerkt. Een eindrapportage komt medio 2011.

Aangiftebereidheid vergroten

In de – op 1 augustus 2010 in werking getreden – «Handleiding opnemen (deels) anonieme aangifte/verklaring» zijn de huidige wettelijke mogelijkheden om de identiteit van het slachtoffer af te schermen op een aantal punten aangescherpt. Ten opzichte van de oude handleiding is domicilie kiezen op het politiebureau aangevuld met de mogelijkheden om domicilie te kiezen bij het slachtofferloket of de werkgever. Ook nieuw is dat er meer aandacht is voor het slachtoffer of getuige in de per 1 januari 2011 in werking getreden Wet versterking rechtpositie slachtoffers. In dit kader is vanuit ministerie van Veiligheid en Justitie een landelijk netwerk van slachtofferlokets aangekondigd. De Helpdesk VPT speelt daarbij een belangrijke rol door werkgevers te adviseren, ondersteunen en begeleiden bij het doen van aangifte tot aan het schadeverhaal, zowel strafrechtelijk als civielrechtelijk.

Uit de regiobijeenkomsten is ook naar voren gekomen dat de wijze waarop de verschillende arrondissementen omgaan met de beschermde aangifte verschilt. Dit vraagt om meer stroomlijning via overleg met betrokken partijen (OM en politie).

Vanuit het programma VPT is een inventarisatie gemaakt van het aangifteproces bij de politie. Daaruit komt onder andere naar voren dat in verschillende korpsen wordt geëxperimenteerd met andere vormen van aangifte (aangifte ter plaatse, de 3D-teleservice en de skype-aangifte) om de drempel tot het doen van aangifte voor slachtoffers en hun werkgevers te verlagen. Ook wordt er geëxperimenteerd met het doen van aangifte via internet. Zo heeft de regio Rotterdam Rijnmond in de tweede helft van 2010 bij een aantal werkgevers (RET, Belastingdienst, Stadswacht, Onderwijsinstellingen) een analyse gemaakt naar de belemmeringen die er zijn voor het doen van internetaangifte. Op basis van de uitkomsten daarvan – naar verwachting eind april a.s. – zal er een pilot bij de RET worden beproefd met het doen van internetaangifte. De voorbereidingen daarvoor zijn al getroffen. De uitkomsten van deze pilot zijn voor 2012 te verwachten. Daarnaast loopt er een pilot bij de RET waar een medewerker van deze dienst de aangiften opneemt, waardoor de tijd en de drempel om naar de politie te gaan, worden omzeild.

Informatie-uitwisseling over risicopersonen en risicolocaties

Informatie-uitwisseling tussen werkgevers (het waarschuwen van personeel) voor risicovolle personen, locaties en adressen is cruciaal in het licht van een effectieve dadergerichte aanpak. Daarom is er inmiddels vanuit het programma VPT een Regionale Agressie-incidenten Waarschuwingssystematiek (RAW) ontwikkeld. Op dit moment wordt in een van de vijf ketenintensiveringsregio's – te weten Zeeland – de mogelijkheden voor een pilot beproefd. Daarbij betreft het in eerste instantie de informatie-uitwisseling binnen de gemeente Middelburg. Het ligt in de bedoeling dit traject in een latere fase dit jaar uit te breiden met alle convenantpartijen die betrokken zijn bij de ketensamenwerking. Uiteindelijk dient de pilot Zeeland als voorbeeld ten behoeve van de landelijke uitrol naar de overige vier ketenintensiveringsregio's.

Lik-op-stuk-reactie naar de dader

Toepassing verhoogde strafeis

Naar aanleiding van een toezegging uit het Algemeen Overleg van 28 januari 2010¹ heeft de Raad voor de Rechtspraak in november 2010 door de Universiteit van Tilburg een onderzoek laten uitvoeren naar de straftoemeting bij geweld tegen kwalificerende slachtoffers². Uit het onderzoek blijkt dat rechters de hogere strafeis tot 93% volgen bij agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak. Deze overeenkomstige lijn is ook zichtbaar bij de keuze van de strafmodaliteit. Inmiddels is per 31 december 2010 in de Strafvorderingsrichtlijn van het OM de strafeis verder verhoogd naar +200% (was +150%). Ook heeft het Landelijk Overleg van voorzitters van de strafsectoren van de gerechtshoven en de rechtbanken (LOVS) in februari 2011 de Landelijke Oriëntatiepunten voor de Straftoemeting vastgesteld, waarbij bij met name genoemde delicten, agressie en geweld tegen werknemers met een publieke functie als strafverhogende omstandigheid is opgenomen.

Schadeverhaal

De werknemer kan als slachtoffer zowel materiële als immateriële schade als gevolg van agressie en geweld verhalen op de dader. Ook de werkgever heeft verhaalsmogelijkheden tegenover de dader. Werkgevers kunnen met vragen over het verhalen van schade terecht bij de – vanuit het programma VPT gefinancierde – Helpdesk Schadeverhaal, welke is ondergebracht bij Slachtofferhulp Nederland. In aanvulling op Slachtofferhulp Nederland – dat zich richt op het individuele slachtoffer – richt de Helpdesk Schadeverhaal zich op werkgevers als doelgroep. De Helpdesk gaat dit jaar deel uit maken van het Expertisecentrum Veilige Publieke Taak (EC VPT).

Uit de regiobijeenkomsten blijkt dat werkgevers niet altijd enthousiast zijn over het in hun ogen intensieve proces van het verhalen van schade. De metingen uit 2010 bevestigen dit beeld. Als reden hiervoor verwijst men vooral naar de zogenaamde «kale kip» (schadeverhaal loont – in het licht van de daarmee gemoeide kosten – niet). Ook de complexe regelgeving bevordert het verhalen niet. De helpdesk VPT heeft een belangrijke rol om werkgevers kennis te laten maken met de mogelijkheden van het verhalen van schade. Hiervoor heeft de Helpdesk voor werkgevers instrumenten ontwikkeld. Daarnaast geeft de Helpdesk een verdieping op de aanwezige kennis en stimuleren zij hen om samen te werken bij het verhalen van de werkgeversschade.

Daarnaast is noemenswaard het Convenant Pilot Intensivering schadeverhaal op daders van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak, waaraan het Verbond van Verzekeraars, Zorgverzekeraars Nederland, Politie Haaglanden en Hollands Midden, OM Den Haag, SIP Den Haag en BZK/VPT deelnemen. Het vertrekpunt daarbij is dat daders van agressie en geweld worden opgespoord, strafrechtelijk worden vervolgd en dat de schade van slachtoffers zoveel mogelijk wordt verhaald op de daders. Werkgevers worden gestimuleerd aangifte te doen. Het OM en het SIP verplichten zich de gelabelde dossiers van werknemers met een publieke taak die schade hebben geleden afzonderlijk en met voortvarendheid te behandelen en het Verbond van Verzekeraars, indachtig de privacywetgeving, te informeren indien de verdachte in de strafzaak wordt vervolgd.

De – vanuit het programma VPT gefinancierde – pilot is verlengd tot november 2011, waarna evaluatie zal volgen.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 28 684, nr. 269.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 28 684, nr. 293.

De rol van verzekeraars om via regres de vergoede schade te verhalen op de dader is van groot belang. Geweld immers mag nooit lonen (de dader moet «de leed» voelen in zijn portemonnee»). Gelet op dit vertrekpunt worden vanuit het programma VPT op dit moment mogelijkheden verkend om via expertmeetings de verzekeraars concrete en praktisch realiseerbare instrumenten aan te reiken om daadwerkelijk verhaal van vergoede schade (via een strafrechtelijke dan wel een civielrechtelijke procedure) mogelijk te maken. Dit sluit nauw aan op de gedachte achter eerdergenoemde pilot. Ook andere wegen zullen worden ingeslagen om schade op de dader op een effectievere wijze te verhalen. In dit verband worden vanuit het programma VPT Masterclasses verkend om de kennis van zittende schade- en letselcoördinatoren op een (zo mogelijk) hoger niveau te brengen en om trainingsactiviteiten op te zetten voor nieuwe coördinatoren.

Het verhalen van schade is één van de maatregelen die de komende periode bijzondere aandacht hebben van het programma VPT¹.

Onderzoeken

Slachtoffer en daderonderzoeken

Het programma VPT heeft in samenwerking met het programma «Geweld in het (semi-)publieke domein» van het ministerie van Veiligheid en Justitie een verkennend kwalitatief onderzoek laten uitvoeren naar de daders van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak en van publiek geweld². Op basis hiervan is een typologie van geweldplegers opgesteld. Daarnaast is gekeken naar de verschillende interventies die organisaties hanteren om geweld tegen te gaan. Het onderzoek biedt aanknopingspunten voor meer op de persoon toegesneden signalering en interventies voor geweldplegers. De typologie geeft organisaties zicht op geweldplegers.

Bovenstaand onderzoek is uitgebreid met een kwalitatieve verkennende studie naar slachtoffers met een publieke taak en de wijze waarop zij en hun werkgevers omgaan met agressie en geweld³. Uit dit onderzoek komt naar voren dat werknemers geen eenduidige norm hanteren om te bepalen of zij agressie en geweld al dan niet tolereren. Ook strategieën voor de omgang met agressie en geweld zijn aan de orde gekomen in het onderzoek. Zowel een te strikte naleving van de regels als een te zachte houding leiden tot meer slachtofferschap van agressie en geweld.

Internationaal vergelijkende quick-scan

In het najaar van 2010 heeft een internationaal vergelijkende quick scan plaatsgevonden naar agressie en geweld tegen mensen met publieke taken in Zweden, Duitsland en Groot-Brittannië⁴. Nederland blijkt het enige land te zijn waar specifiek beleid wordt gevoerd op de aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met publieke taken. Uit de vergelijking blijkt ook dat Arbodienstwetgeving – ingegeven door richtlijnen van de Europese Unie – leidend is voor de wijze waarop de vier landen met agressie en geweld op de werkvloer omgaan. Tevens blijkt dat werkgevers en sociale partners de kernspelers in de aanpak vormen als ook de inspecterende instituties. In alle landen hebben de sectoren – met name de zorg en het openbaar vervoer – instrumenten voor werkgevers ontwikkeld om agressie en geweld op het werk te verminderen. Hieruit blijkt dat ook daar de behoefte bestaat aan instrumenten voor het aanpakken van agressie en geweld bij werkgevers.

¹ Zie de brief programma Veilige Publieke Taak 2011 tot 2015 (kenmerk 2011–2000147376).

² Wat hebben geweldplegers gemeen? Een typologie van plegers van geweld tegen de publieke taak en van publiek geweld (2010), Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.

³ Slachtoffers van geweld binnen de publieke taak (2010), Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.

⁴ Aanpak van agressie en geweld in internationaal perspectief. Quick scan naar aard, omvang en beleid in vier landen (2010), Research voor Beleid, Zoetermeer.

Haatsites

Het gebruik van internet en sociale media is de afgelopen jaren enorm toegenomen. Het digitale vriendennetwerk Hyves heeft inmiddels ruim 10 miljoen leden. Helaas wordt dit netwerk ook gebruikt voor het opzetten van haatsites gericht tegen onder andere de politie. Uit onderzoek¹ blijkt dat 60 000 personen in Nederland lid zijn van politie-haathyves. In het onderzoek is onderscheid gemaakt tussen oprichters/beheerders van sites en volgers. Er zijn 7 beheerders en 500 volgers geïnterviewd en geïnterviewd. Bij de groep volgers is opvallend dat de helft valt in de categorie 15- tot 20-jarigen. Van de volgers koestert 67% haat tegen de politie. De berichten blijken voornamelijk uitlatingen te zijn over bekeuringen en de houding van de politie.

PIJLER 2: FACILITEREN EN ONDERSTEUNEN VAN WERKGEVERS

Werkgevers met een publieke taak hebben een eigenstandige verantwoordelijkheid in het beschermen van hun werknemers en hun publieke taak tegen agressie en geweld. Om een effectieve aanpak van agressie en geweld door werkgevers te bevorderen is het van belang dat zij kunnen beschikken over een goed instrumentarium. Vanuit het programma VPT worden de ontwikkeling en verspreiding van effectieve instrumenten en interventies onder werkgevers met een publieke taak gestimuleerd. De afgelopen periode zijn in dit streven de volgende resultaten behaald.

Helpen van werkgevers (bij het beschermen van hun werknemers)

Intensiveringstraject 5 werkgevers

Het programma VPT stimuleert vijf grote, landelijke werkgevers met een publieke taak bij de intensivering van hun aanpak van agressie en geweld. Dit zijn: het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), de Belastingdienst, Jeugdzorg, Ambulancezorg Nederland (AZN) en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Geïnspireerd door elkaars aanpak, hebben vier werkgevers (Belastingdienst, AZN, UWV en DJI) intensiveringstrajecten ontwikkeld die kortdurend door het programma gesubsidieerd worden. De jeugdzorgsector werkt in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport ook aan het verminderen van agressie en geweld. De inspanningen van de werkgevers richten zich enerzijds op het versterken van het bewustwordingsproces («agressie op het werk hoort er nooit bij») maar ook op het registreren van incidenten, het reageren naar de dader, het verhalen van de schade en het doen van aangifte door de werkgever. Ondertussen zal het programma stimuleren dat de opgedane ervaringen verspreid worden onder andere werkgevers. Gedurende 2011 worden deze intensiveringstrajecten uitgevoerd.

Regiobijeenkomsten VPT

In de periode november 2010 tot en met januari 2011 heeft het programma VPT elf regiobijeenkomsten georganiseerd. De bijeenkomsten zijn door 1100 deelnemers bezocht en geëvalueerd.

Doel van deze bijeenkomsten was het delen van kennis en ervaring en het stimuleren van de samenwerking op regionaal niveau.

Tijdens de bijeenkomsten zijn inhoudelijke workshops over schadeverhaal, ketensamenwerking, anonieme aangifte en grenzen stellen verzorgd door regionale partners als politie, Openbaar Ministerie en regionale werkgevers.

Als rode draad kwam naar voren dat er grote behoefte bestaat aan het delen van kennis en ervaringen, advies over en ondersteuning bij (de implementatie van) producten die zijn ontwikkeld door het programma

¹ Haatsites gericht tegen de Nederlandse politie. Een criminologische zoektocht naar de aard en omvang (2010). Doctoraalscriptie H. Koppelaar, Universiteit Leiden.

VPT, Eenduidige Landelijke Afspraken (ELA), handreiking met acht maatregelen voor de werkgever, helpdesk schadeverhaal. Daarnaast bestaat veel behoefte aan versterking van de samenwerking op regionaal niveau met politie, openbaar ministerie en andere werkgevers met een publieke taak.

De bijeenkomsten en workshops zijn door de deelnemers beoordeeld als goed tot zeer goed.

Uit de evaluatie is gebleken dat deze regionale aanpak in een behoefte voorziet. Regionale partijen, waar onder politie, Openbaar Ministerie en lokale werkgevers krijgen hiermee een «gezicht» en het benaderen van deze partijen wordt vergemakkelijkt. Dit levert een positieve bijdrage aan bijvoorbeeld de aangiftebereidheid.

Verder is naar voren gekomen dat het regionale karakter van de bijeenkomsten ertoe bijdraagt dat organisaties elkaar opzoeken om kennis en ervaringen te delen én vooral lokale samenwerking te zoeken. In alle regio's in het land is dringend behoefte aan een vervolg op deze regiodagen.

Het is de bedoeling dat deze in het najaar van 2011 worden voortgezet, waarbij maatwerk toegespitst op de behoefte per regio het uitgangspunt zal zijn.

Vertrouwenslijn politieke ambtsdragers

De Vertrouwenslijn voor politieke ambtsdragers en openbaar bestuurders maakt onderdeel uit van het convenant dat de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met het Nederlandse Genootschap van Burgemeesters (NGB) op 2 oktober 2008 heeft gesloten. Vanaf 1 oktober 2009 is de Vertrouwenslijn operationeel en belegd bij Stichting *M*. In mei 2010 is de Vertrouwenslijn ook opengesteld voor familieleden van politieke ambtsdragers, omdat er ook bij hen behoefte bleek. Eind 2010 is de tussentijdse evaluatie van de Vertrouwenslijn afgerond. Daaruit blijkt dat de Vertrouwenslijn voorziet in een behoefte van politieke ambtsdragers. Ook zijn de hulpvragen naar alle tevredenheid van degenen die een beroep op de Vertrouwenslijn hebben gedaan, afgehandeld. De Vertrouwenslijn geniet nog onvoldoende bekendheid onder de doelgroep. Daarom wordt momenteel intensief geïnvesteerd in een grotere bekendheid van de Vertrouwenslijn bij de doelgroep. Daarbij werkt Stichting *M*. nauw samen met de beroepsorganisaties en belangenverenigingen. Daarnaast heeft Stichting *M*. een korte animatie gemaakt die door partijen verder onder de doelgroep is verspreid. De Vertrouwenslijn heeft zich de afgelopen periode op diverse bijeenkomsten en congressen gepresenteerd, zoals het congres van de Vereniging van Griffiers en de VPT Beurs van 7 oktober 2010. Tevens is een nieuwe brochure verschenen.

Richtlijn Psychosociale Ondersteuning Geüniformeerden

In 2008 is door de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties opdracht gegeven een richtlijn te ontwikkelen voor geüniformeerden die te maken hebben gehad met een traumatische gebeurtenis. Deze richtlijn is op 16 december 2010 gepresenteerd. Ambulance, brandweer, defensie, politie en reddingsbrigades hebben meegewerkt aan de ontwikkeling van deze evidence based richtlijn. De richtlijn heeft een generiek karakter en biedt ook handvatten aan werkgevers van niet-geüniformeerden die goede nazorg willen bieden bij heftige incidenten van agressie en geweld.

Het doel van de richtlijn is het beschrijven van optimale ondersteuning voor geüniformeerden, om stressgerelateerde gezondheidsklachten en werkuitval zoveel mogelijk te voorkomen. Deze richtlijn bevat aanbeve-

lingen voor geüniformeerden zelf, voor de leden van de georganiseerde collegiale ondersteuning, de leidinggevend en het management. Daarnaast is vanuit het programma de opdracht gegeven voor de ontwikkeling van praktische handvatten voor leidinggevend bij het herkennen van stressgerelateerde (gezondheids)klachten en gedragingen. Ook komen er tips om meer preventieve maatregelen te kunnen nemen.

Stimuleringsregeling VPT

Vanaf 2008 heeft het programma VPT drie keer jaarlijks een stimuleringsregeling gekend. Van alle aanvragen hebben 112 projecten een subsidie toegekend gekregen. Deze projecten laten een diversiteit in aanpak zien: van een individuele aanpak, zoals training aan medewerkers, een planmatige benadering waarbij alle relevante partijen uit de organisatie zijn betrokken tot een gecoördineerde aanpak van samenwerking en afstemming met externe partijen. Van 67 toekenningen zijn de resultaten inmiddels bekend. Van de overige 45 toegekende projecten zijn de resultaten eind dit jaar bekend.

De inhoudelijke kwaliteit van de resultaten stijgt sinds de start van de subsidieregeling: van de resultaten uit 2008 kent 45% een individuele aanpak van agressie & geweld, 53% een planmatige benadering en 2% samenwerking met externe partijen. De resultaten uit 2009 laten een ander beeld zien, namelijk 20% individuele aanpak, 50% planmatige benadering en 30% van de projecten een samenwerking met externe partijen. Het programma VPT is een onderzoek gestart naar de effectiviteit van de 112 aanpakken van agressie en geweld. De vraag «welke aanpak blijkt succesvol in een organisatie, en waarom heeft die aanpak succes», zal met dit onderzoek beantwoord worden. Het programma VPT zal de resultaten van dit onderzoek in haar beleid mee nemen.

Een goed voorbeeld is het samenwerkingsproject van de politie Gelderland-Midden met het Regionaal Platform Criminaliteitsbeheersing. Zij zetten actief in op het terugdringen van agressie en geweld tegen functionarissen die een publieke taak uitvoeren. In het uitgaansgebied «De Korenmarkt» in Arnhem zorgen politie, gemeentelijke opsporingsambtenaren (BOA's), bus- treinchauffeurs en conducteurs, portiers, (beveiliging) personeel van uitgaansgelegenheden en taxichauffeurs gezamenlijk voor een prettige uitgaanssfeer door goed gastheerschap. Dit gastheerschap komt tot stand door intensieve samenwerking tussen deze partijen. De samenwerkende partners wisselen kennis met elkaar uit en trekken gezamenlijk op in het terugdringen van agressie en geweld. De aanpak en resultaten zijn goed geëvalueerd en worden vervolgens doorgezet naar overige uitgaansgebieden in de politieregio.

VPT Beurs

Op 7 oktober 2010 vond voor de derde keer de VPT Beurs plaats. Deze beurs is opgezet voor iedereen die zich bezig houdt met de aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak. Meer dan 400 bezoekers bezochten de beurs. In ruim 35 stands en 20 workshops was informatie te verkrijgen over succesvolle aanpakken van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak. Ook konden men informatie uitwisselen, ervaringen delen en kennis nemen van nieuwe ontwikkelingen.

VPT AWARD

Evenals in 2009 is in 2010 de VPT AWARD uitgereikt. Deze AWARD is voor de meest succesvolle en inspirerende aanpak van agressie en geweld tegen medewerkers met een publieke taak. In 2010 zijn 18 inzendingen ontvangen. De jury – onder voorzitterschap van de Secretaris-Generaal

van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – heeft uit het aanbod drie inzendingen genomineerd, te weten:

- Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden, Den Haag;
- De Bascule GGZ-instelling, Duivendrecht;
- Openbaarvervoerbedrijf GVU, Utrecht.

Vanaf september 2010 hebben bezoekers via de website www.vptbeurs2010.nl hun voorkeur kunnen uitspreken via een stembutton voor één van de genomineerden. Op 7 oktober 2010 is tijdens de VPT Beurs De Bascule als winnaar bekend gemaakt. De Bascule ontving naast de AWARD, een kunstwerk en een cheque van € 25 000,-

Sociaal-economische kosten

Er is nog te weinig inzicht in de kosten die het gevolg zijn van agressie en geweld. Hiertoe is vanuit het programma VPT een rekenmodel ontwikkeld waarmee werkgevers inzicht krijgen in de kosten van incidenten en in de kosten van maatregelen die zij inzetten om agressie en geweld te voorkomen en te verminderen. Dit instrument wordt op dit moment vanuit het programma getest bij enkele pilot-organisaties (onder andere politie, openbaar vervoerbedrijven en belastingdienst). De ervaringen uit deze pilots worden gebruikt bij de verdere uitrol van het rekenmodel.

Agressie en Weerbaarheidsonderzoek (AWO)

In 2010 hebben 17 organisaties het AWO ingezet, in 2011 is of wordt het AWO tot nu toe door 17 organisaties ingezet, waaronder 2 organisaties die de meting ook in 2010 hebben uitgevoerd. Het betreft zowel kleine organisaties als grote uitvoerende diensten vanuit de diverse sectoren. In totaal hebben 3 van de 5 intensiveringsregio's het AWO gebruikt als 0-meting; het betreft hier in totaal 23 verschillende organisaties.

Aanpak VPT bij sectoren en departementen

Rijk

In april 2010 is een «Beginselverklaring Intensivering aanpak agressie en geweld binnen de sector Rijk» ondertekend door de secretarissen-generaal van Rijksonderdelen die meer risico's hebben op incidenten van agressie en geweld.

In de Beginselverklaring is afgesproken de 8 maatregelen voor een effectief veiligheidsbeleid van het programma VPT nader uit te werken in een plan van aanpak en het Agressie en Registratiesysteem Overheden (ARO) in te voeren.

Resultaat is dat inmiddels een behoorlijk deel van de Rijksonderdelen een dergelijke aanpak hebben uitgewerkt en het Agressie en Registratiesysteem Overheden (ARO) hebben geïmplementeerd.

De Arbocatalogus Rijk met het onderdeel agressie en geweld kwam eind 2010 gereed en is goedgekeurd door de Arbeidsinspectie.

Deze Arbocatalogus is toegankelijk voor iedere medewerker van het Rijk. Er wordt op dit moment, in het kader van de zogenaamde Kwaliteitsagenda Rijk, samen met de vakbonden gewerkt aan een rijksactieplan, bedoeld om de aanpak van agressie en geweld bij het Rijk verder te intensiveren.

Politie

In februari 2010 is de landelijke uitvoeringsregeling «protocol Geweld Tegen Politie Ambtenaren» van kracht geworden. Doel is dat alle politiekorpsen agressie en geweld tegen politiemensen op een eenduidige wijze – conform deze uitvoeringsregeling – aanpakken. Alle politiekorpsen

zijn de uitvoeringsregeling aan het implementeren. De regeling is onder de aandacht van de politiemensen gebracht door onder meer:

- Bijeenkomsten voor leidinggevenden specifiek op dit onderwerp;
- Informeren via intranet van de korpsen;
- Informatie op PolitieKennisNet;
- Aandacht tijdens de Integrale Beroepsvaardigheden Trainingen;
- Instructiefilm die binnen de korpsen wordt gebruikt.

In september 2010 is landelijk de projectcode GTPA ingevoerd om eenduidig agressie en geweld tegen politiepersoneel te kunnen registreren. Registratie is geen doel op zich maar is bedoeld om het management inzicht te geven in aard en omvang van agressie en geweld. Vanaf september 2010 is er ook een communicatiecampagne gestart om alle medewerkers bij de politie er op te wijzen dat agressie en geweld onacceptabel is en dat zij conform de uitvoeringsregeling dienen te handelen. Alle politiekorpsen hebben een portefeuillehouder benoemd die verantwoordelijk is voor de invoering en de kwaliteit van de processen van de uitvoeringsregeling. De indruk bestaat dat de bereidheid om te registreren door politiepersoneel aan het toenemen is.

In samenwerking met de Raad van Korpschefs, Politieacademie en politievakbonden werkt het ministerie van Veiligheid en Justitie aan een landelijk programma «versterken professionele weerbaarheid». Dit moet bijdragen aan de versterking van de veerkracht van politiemensen, zowel fysiek, mentaal als moreel. Hierbij wordt onder meer ingezet op het voorkomen, vroegtijdig signaleren en aanpakken van mentale problemen bij politiemensen, waaronder PTSS.

Op 30 maart 2011 heeft het project GTPA voor de derde maal een congres gehouden waar talrijke onderwerpen werden gepresenteerd, onder andere door de rechterlijke macht. Tijdens dit congres is ook een clip gericht op jongeren gelanceerd van een rapgroep onder de titel «Denk na».

Politieke ambtsdragers

Naar aanleiding van het onderzoek Bedreigd Bestuur dat bij de vorige voortgangsrapportage¹ aan de Tweede Kamer is aangeboden, is onlangs aan alle 14 000 politieke ambtsdragers van het decentrale openbare bestuur een brief² verzonden. Met deze brief wordt het maatschappelijke belang van een gezamenlijke en eenduidige aanpak van agressie en geweld onderstreept. Alle bestuurders, volksvertegenwoordigers en hun ondersteuners worden opgeroepen om agressie en geweld binnen hun organisatie bespreekbaar te maken en structureel aan te pakken. Gezamenlijk wordt op dit moment een plan van aanpak opgesteld waarmee politieke ambtsdragers handelingsperspectieven, goede praktijken en concrete instrumenten actief worden aangeboden om agressie en geweld aan te pakken. Uitgangspunt is dat partijen zelf aangeven waar zij behoefte aan hebben.

Brandweer

De Nederlandse Vereniging voor Brandweezorg en Rampenbestrijding (NVBR) heeft een korte film gemaakt voor alle brandweermedewerkers waarin de regionaal brandweercommandant die belast is met de aanpak van agressie en geweld, het belang van het melden van incidenten uiteenzet.

Voor de jaarwisseling zijn afspraken gemaakt over het melden en registreren van incidenten. De brandweer wil incidenten van agressie en geweld uniform registreren. De NVBR en A&O Fonds werken daarom op dit moment aan plannen om het Gemeentelijk Incidenten Registratiesysteem binnen de brandweer te implementeren. De Arbeidsinspectie heeft eind 2010 een inspectieronde langs de brandweer gemaakt, onder

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 28 684, nr. 295.

² Brief van 21 maart 2011, kenmerk 2011–2000038144.

andere op het gebied van agressie en geweld. De resultaten zijn voor de zomer bekend.

Zorg

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport wil de aanpak van agressie en geweld een extra impuls geven. Hierover heeft zij de Tweede Kamer geïnformeerd in haar Arbeidsmarktbrief van 4 maart 2011¹. Samen met sociale partners, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de minister van Veiligheid en Justitie wordt momenteel bekeken hoe invulling gegeven kan worden aan de aanpak van agressie en geweld in de zorg. Uit dit overleg komen diverse aandachtspunten naar voren. Zo is er behoefte om good practices met elkaar te delen om zodoende te zorgen dat anti-agressiebeleid een steviger plaats krijgt in de harten en hoofden van de medewerkers op de werkvloer. Verdere aandachtspunten zijn preventiemogelijkheden, zoals opleiding en training van medewerkers om escalaties te voorkomen. Daarnaast zijn repressieve maatregelen en afspraken van belang. Een aandachtspunt in dit licht is het juridisch zo goed mogelijk beschermen van slachtoffers van agressie-incidenten en het verlenen van bijstand in het aangifte proces en de verdere nazorg. Een en ander moet leiden tot een plan van aanpak, dat na de zomer gereed zal zijn.

Onderwijs

Om de veiligheid van medewerkers in het primair-, voortgezet-, speciaal- en middelbaar onderwijs te stimuleren is door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen van april 2010 tot en met 31 december 2010 het programma VPT Onderwijs (VPTO) uitgevoerd. Het programma is inmiddels voortgezet. Kern van het programma VPTO is de eigen risicobeoordeling en de verantwoordelijkheid van de werkgever naar de eigen medewerkers. Onderwijsinstellingen werden door middel van een voorlichtingscampagne gestimuleerd om het veiligheidsbeleid uit te voeren. Het ging daarbij niet om ontwikkelen van nieuwe vormen van ondersteuning, maar om het bieden van inzicht en overzicht en het vergroten van de toegankelijkheid van bestaande projecten en bestaande instrumenten, procedures en kennis. Om het programma VPTO kracht bij te zetten werd een aantal adviseurs gratis beschikbaar gesteld die op bestuursniveau adviseren om de bewustwording over veiligheid te vergroten. De adviseurs hebben gedurende de looptijd van dit programma de besturen van onderstaande onderwijsinstellingen benaderd en ondersteund. Vooraf is met de adviseurs een target afgesproken, uitgedrukt in aantal bezoeken van schoolbesturen, netwerk-bijeenkomsten van de doelgroep en overige activiteiten die bijdragen aan de doelstelling het bewustzijn en de «sense of urgency» bij onderwijsinstellingen op het gebied van agressie en geweld te stimuleren.

Resultaat aantal bezoeken/bijeenkomsten:

Primair Onderwijs: 40 scholen/bijeenkomsten

Voortgezet Onderwijs: 6 scholen/bijeenkomsten

Speciaal Onderwijs: 20 scholen/bijeenkomsten

Middelbaar Beroepsonderwijs: 20 scholen/bijeenkomsten

De adviseurs hebben hiermee voldaan aan de van tevoren afgesproken target.

Normen VPT onderwijs

In een groot deel van de campagne-uitingen komen de acht normen voor VPT Onderwijs terug. Deze zijn afgeleid van de acht maatregelen die in het

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 29 282, nr. 111.

rijksbrede programma VPT worden genoemd. De normen zijn inmiddels opgenomen in de arbocatalogus Voortgezet Onderwijs.

Openbaar Vervoer

In november 2009 is het rapport «Naar een veiliger openbaar vervoer voor werknemers» van de Taskforce Veiliger Openbaar Vervoer aan de Tweede Kamer aangeboden¹. Vertegenwoordigers van alle partijen uit het openbaar vervoer hebben verklaard dat zij zich vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en in gezamenlijkheid willen inspannen om de maatregelen, zoals beschreven in het rapport te realiseren.

De regievoering voor de afstemming en realisatie van de maatregelen is neergelegd bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De stuurgroep van de Taskforce Veiliger Openbaar Vervoer is onder leiding van de Secretaris-Generaal van dat ministerie gecontinueerd. De stuurgroep heeft in januari 2011 haar werkzaamheden beëindigd. Veertien van de 16 maatregelen zijn in die zin afgerond dat geen nadere besluitvorming meer nodig is over (mede)financiering terwijl er bovendien voldoende zekerheid bestaat over de voortgang en/of implementatie van deze maatregelen.

Voor een tweetal maatregelen zal de stuurgroep evenwel de voortgang nog nauwgezet volgen. Het betreft de afspraken rond een minimumniveau ter bescherming van het rijdend personeel bij OV- bedrijven (maatregel 1) en een inhaalslag van nog met camera's uit te rusten bussen in het streekvervoer (maatregel 7).

Hieronder een kort overzicht van de stand van zaken van de 16 maatregelen zoals die in het rapport van de Taskforce zijn opgenomen:

1. *Verankeren sociale veiligheid in concessies, opdat maatregelen ter bescherming van rijdend personeel geen onderwerp concurrentie vormen voor concurrentie bij het verkrijgen van een concessie:*
Een eerste aanzet voor een minimumniveau dat zal worden gehanteerd bij nieuwe aanbestedingen in het openbaar vervoer en zal worden opgenomen in de bestekken is geleverd door de provincies en stadsregio's.
2. *Afspraken maken over sociale veiligheid tussen werknemers en werkgevers:*
In de vorige voortgangsrapportage is al gemeld dat deze aanbeveling uit het rapport van de Taskforce zijn uitwerking heeft gekregen.
3. *Strafbaar stellen opgelegd reisverbod en vergroten mogelijkheid om verblijfsverbod op te leggen en te handhaven:*
De aanpassing van de wet personenvervoer 2000 tot het strafbaar stellen van een opgelegd reisverbod is in juni 2010 aan de Tweede Kamer aangeboden². Deze is nog in behandeling.
4. *Versterken bevoegdheden van de boa/verruiming schikkingsmogelijkheden:*
Op 1 april 2010 is een nieuwe BOA-circulaire van kracht geworden waarmee ruimere (opsporings)bevoegdheden tot de mogelijkheden behoren. Het ministerie van Veiligheid en Justitie zal een evaluatie uitvoeren over de toepassing van bestuurlijke strafbeschikking overlast en de daaraan verbonden vergoedingsregeling voor gemeenten.
5. *Verbeteren uniforme registratie van incidenten in het openbaar vervoer:*

Er is geconstateerd dat alle vervoerbedrijven een gelijke categorië-indeling hanteren bij hun incidentenregistraties. Alle incidenten moeten gemeld worden maar de optelbaar tot bijvoorbeeld landelijke trendoverzichten wordt bemoeilijkt door verschillen en

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 28 642, nr. 47.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 32 403, nr. 1 & 2.

veranderingen in de meldingsbereidheid van het personeel. Hierover zijn in de stuurgroep geen landelijke afspraken gemaakt. Bij de streekvervoerbedrijven is een centrale schil opgezet om de vergelijkbaarheid van het aantal incidenten en de rapportage mogelijkheden te vergroten.

6. *Verbeteren overlegstructuur en informatie-uitwisseling tussen stads- en streekvervoerders en politie:*
Er zijn vele pilots uitgevoerd om structurele verbetering te bewerkstelligen in de communicatie tussen politie en vervoerbedrijven. De belangrijkste resultaten liggen vast in een eindrapportage door de Politieacademie.
7. *Uitbreiden en verbeteren cameratoezicht op probleemlijnen in het streekvervoer en doorkoppelen van camerabeelden na noodknopgebruik naar verkeerscentrale en politie:*
Bij de decentrale overheden en bij de Federatie Mobiliteitsbedrijven Nederland (FMN) zijn er inventarisaties van (probleem)lijnen waarop een camera gewenst is. Afgesproken is dat in de concessie Haarlem-IJmond 90 bussen zullen worden voorzien van camera's. Bij een 8-tal overheden vindt nog nader overleg plaats over de wenselijkheid en de mogelijkheden tot financiering. Bij de provincie Gelderland is de pilot voor doorkoppelen van live camerabeelden succesvol uitgevoerd. Er hebben zich in de praktijk evenwel geen incidenten voorgedaan die het gebruik in de praktijk hebben gerechtvaardigd. De eindrapportage zal begin 2011 worden uitgebracht.
8. *Efficiëntere en slimmere inzet van toezichthoudend personeel:*
Vanuit de stadsregio Amsterdam is een pilotvoorstel gehonoreerd om de samenwerking tussen toezichthouders rond de stationsgebieden van Amsterdam te verbeteren. De uitvoering van de pilot vindt plaats in 2011.
9. *Uitbreiding menselijk toezicht in streekvervoer in twee pilotregio's en uitbreiding menselijk toezicht in avonduren metro:*
In een tweetal gebieden¹ worden er 60 extra toezichthouders ingezet. Een speciaal element in de pilot is de meer centrale aansturing en de flexibele en concessie-overstijgende inzet van het toezichthoudend personeel. Dit kan leiden tot betere samenwerking tussen toezichthouders en tot grotere efficiency. De pilot zal waarschijnlijk in het voorjaar van 2011 kunnen starten en zal een jaar duren.
Het rijk draagt ook eenmalig bij aan versterking van het toezicht bij de metro in Rotterdam.
10. *Informatie en ondersteuning bij het opstellen van lokale veiligheidsarrangementen:*
In de vorige voortgangsrapportage is gemeld dat deze aanbeveling uit het rapport van de Taskforce met het opleveren van de Handreiking veiligheidsarrangementen en korte handzame samenvatting, zijn uitwerking heeft gekregen.
11. *Opleiden buschauffeurs in streekvervoer in gastheerschap en het de-escaleren van geweld:*
In de vorige voortgangsrapportage is gemeld dat deze aanbeveling uit het rapport van de Taskforce zijn uitwerking gekregen.
12. *Het verbeteren van het verhalen van schade:*
In de vorige voortgangsrapportage is gemeld dat deze aanbeveling uit het rapport van de Taskforce met het vaststellen van de Eenduidige Landelijke Afspraken zijn uitwerking heeft gekregen.
13. *Oprichting van shared services schadeverhaal voor werkgevers:*
Er is een Helpdesk Schadeverhaal (zie pagina 5)
14. *Vereenvoudigen van het aangifteproces:*

¹ rond Amsterdam/Almere en het gebied dat Noord-Brabant en het zuidelijk deel van Zuid Holland beslaat

In de vorige voortgangsrapportage is gemeld dat deze aanbeveling uit het rapport van de Taskforce met het vaststellen van de Eenduidige Landelijke Afspraken zijn uitwerking heeft gekregen.

15. *Campagne normen en waarden:*

De campagne «Normaal doen is zo gek nog niet» is gestart op 11 april 2011.

16. *Pilot weekendje weg*

Zoals in de vorige voortgangsrapportage is vermeld, is verdere implementatie van deze «lik-op-stuk» maatregel bemoeilijkt door een uitspraak van gerechtshof in Leeuwarden op 4 juni 2010. Vanuit de stuurgroep is geadviseerd de benaming «weekendje weg» voor het Openbaar Vervoer niet te gebruiken.

Historisch overzicht programma VPT

Voorgeschiedenis

1994

Invoering van de Arbowetgeving. Voor het eerst worden werkgevers verplicht zorg te dragen voor de «psychosociale belasting van het personeel». Ook agressie en geweld vallen hier onder.

1996

In een Algemeen Overleg stelt het Kamerlid van Heemst de aantasting van de integriteit van de overheid als gevolg van de psychosociale druk bij ambtenaren door geweld aan de orde. Een onderzoek wordt in het vooruitzicht gesteld¹.

2001

De uitkomsten van het onderzoek «Geweld tegen werknemers in de (semi-) openbare ruimte» worden gepubliceerd². Hieruit blijkt dat 93% van de NS conducteurs te maken heeft met geweld en 91% van de politiemensen, waarvan 55% met fysiek geweld. De conclusie is dat de kans om als werknemer met geweld te worden geconfronteerd groot is. Daarnaast toont het onderzoek aan dat het niet gaat om incidenten maar om een structureel probleem.

Het kabinet stelt dat het onaanvaardbaar is dat geweld gebruikt wordt tegen «mensen die gewoon hun werk doen»³.

2002

Het thema «geweld tegen medewerkers» wordt ingebed in het brede programma «Naar een veiligere samenleving».

2005

Aankondiging van het kabinet Balkenende II voor een gerichte en maatschappijbrede aanpak van geweld. Geweld tegen overheidspersoneel is onderdeel van het actieprogramma «Actieplan tegen geweld»⁴.

Totstandkoming handreiking «Protocol geweld tegen de politie»⁵.

2006

Ondertekening van een verklaring door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister van Justitie en 12 vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties⁶. Daarbij spreken betrokkenen zich uit dat zij niet tolereren dat zij bij hun werk voor de samenleving te maken krijgen met agressie en geweld.

Tevens verklaart men verder te werken aan een dadergerichte aanpak:

Registratie van incidenten, het doen van aangifte, het verhalen van de schade, het altijd geven van een reactie naar de dader.

Met de verklaring sturen de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Justitie een Actieprogramma naar de Tweede Kamer⁷.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 24 655, nr. 4.

² Geweld tegen werknemers in de (semi-) openbare ruimte (2001), Bureau Driessen, Utrecht.

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2000–2001, 27 400 VII, nr. 55.

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2005–2006, 28 684, nr. 65.

⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2005–2006, 29 628, nr. 29.

⁶ Actieprogramma Aanpak agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taken (2006), Ministerie van BZK, programma VPT, Den Haag.

⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2006–2007, 28 684, nr. 100.

De Arbeidsinspectie voert het inspectieproject «Agressie en geweld in het openbaar vervoer 2006» uit¹.

Aan het eind van het jaar verschijnt er een informatiebulletin in alle huis-aan-huis bladen in Nederland. Ingegaan wordt onder andere op de rol van werknemers met een publieke taak.

Ten behoeve van een eenduidige landelijke aanpak worden een beleidslijn voor de politie en de strafvorderingrichtlijn voor het openbaar ministerie – de zogenaamde Polaris-richtlijn – in gang gezet.

De publiciteitscampagne ‘Stank voor dank» voor de jaarwisseling gaat van start in bioscopen, op de radio en in cafés.

Door middel van een beleidsbrief wordt de politie gevraagd om bij voorvallen van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak:

- Prioriteit te geven aan de melding;
- Het doen van aangifte te stimuleren;
- Altijd een proces-verbaal te laten opmaken;
- Extra inspanningen te verrichten om de daders te achterhalen;
- De voortgang aan het slachtoffer/de aangever terug te koppelen.

Geschiedenis

2007

Presentatie door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van het programma VPT 2007–2011. Het programma is onder andere gebaseerd op de uitkomsten van de zogenaamde 0-meting². Uit deze meting naar aard en omvang van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak blijkt dat twee op de drie werknemers met een publieke taak worden geconfronteerd met ongewenst gedrag³.

Door rijk, provincies en gemeenten wordt in gezamenlijkheid het Agressie en Registratiesysteem Overheden (ARO) ontwikkeld.

«Stank voor dank»-campagne van de stichting Meld Misdaad Anoniem op radio en televisie.

Quick Scan «Aard en omvang agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak»⁴. Overzicht van bestaande literatuur op het gebied van agressie en geweld en een inventarisatie naar mogelijke interventie maatregelen.

Website van het programma VPT – www.veiligepublieketaak.nl – wordt opgesteld.

Inventarisatie behoefte in het veld ten aanzien van rol en verantwoordelijkheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij de aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak.

2008

Presentatie van aanvullende maatregelen voor de aanpak van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak⁵.

Aanbieding van een handboek aan werkgevers voor het voorkomen, beperken en afhandelen van agressie en geweld⁶.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2006–2007, 25 883, nr. 97.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 28 684, nr. 117.

³ Ongewenst gedrag besproken (2007), DSP-groep, Amsterdam.

⁴ Aard en omvang agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak. Quick scan (2007), Intervict, Tilburg.

⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 28 684, nr. 185.

⁶ Handboek agressie en geweld voorkomen, beperken, afhandelen (2008), Ministerie van BZK, programma VPT, Den Haag

Ontwikkeling van de Brochure Reactiemogelijkheden¹. De brochure gaat in op de mogelijke reacties door werkgevers op een incident met agressie en geweld.

Landelijke norm «Handen af van onze helpers!» geformuleerd en ondertekend door alle ministers en ruim 40 (koepel)organisaties met een publieke taak.

Bij de landelijke norm horende beeldmerk voor werkgevers met een publieke taak onthuld en gedistribueerd.

Stimuleringsregeling VPT uitgevoerd; 64 aanvragen waarvan er 31 zijn gehonoreerd.

Convenant met het Nederlands Genootschap van Burgemeesters inzake de aanpak van agressie en geweld tegen burgemeesters. Eén van de maatregelen is de oprichting van een landelijke vertrouwenslijn.

Presentatie van de 8 aanbevelingen voor werkgevers om tot een effectief veiligheidsbeleid te komen.

Onderzoeksresultaten en beleidsreactie verhalen van schade door de werkgever².

(Super)snelrecht met speciale aandacht voor zaken tegen werknemers met publieke taak.³

Gezamenlijke aanpak jaarwisseling met specifieke aandacht voor geweld tegen werknemers met een publieke taak.

Start pilots camera's bij ambulance en technische hulpmiddelen bij politie om pakkans daders te vergroten.

Campagne «Vindt u dit normaal».

Eerste landelijke VPT-beurs.

2009

Evaluatie van de jaarwisseling met algemeen beeld en cijfermatig overzicht⁴.

Presentatie van een beleidsreactie⁵ op resultaten evaluatie van strafvoordringrichtlijn (Polaris-richtlijn) en onderzoek behandeling zaken van geweld tegen politiemensen.

Bevordering (onder andere door voorlichting) van het gebruik van de mogelijkheden voor een beperkte vorm van anonimiteit in het strafproces en wegnemen van belemmeringen.

Start helpdesk VPT voor advies en ondersteuning aan werkgevers bij het verhalen van schade als gevolg van agressie en geweld.

Aanbieden van sjabloon arbocatalogus Agressie en geweld⁶ aan de sociale partners en werkgevers.

Resultaten beschikbaar van de testen van de bruikbaarheid van het diagnose-instrument agressie en geweld⁷ bij 130 gemeenten.

¹ Reactiemogelijkheden (2008), Ministerie van BZK, programma VPT, Den Haag.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 700 VI, nr. 9.

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 32 123 VII, nr. 64.

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 29 628, nr. 204.

⁵ Sjabloon Arbocatalogus Agressie en geweld (2009), Ministerie van BZK, programma VPT, Den Haag.

⁶ Later het Agressie en Weerbaarheids Onderzoek (AWO).

⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 28 684, nr. 224.

Stimuleringsregeling VPT uitgevoerd: 89 aanvragen waarvan er 37 zijn gehonoreerd.

Aanbieding van het rapport van de Taskforce Veilig Openbaar Vervoer¹. Het rapport betreft een pakket van 16 maatregelen om agressie en geweld tegen werknemers in het openbaar vervoer terug te dringen.

Start landelijke massamediale campagne «Meer veiligheid op straat» met aandacht voor jaarwisseling.

Ontwikkeling van een landelijk geweldsprotocol voor burgemeesters.

De landelijke Vertrouwenslijn voor openbaar bestuurders en politieke gezagsdragers wordt operationeel.

Tweede landelijke VPT beurs. Voor het eerst uitreiking van de VPT-award.

Oplevering 1-meting. Vervolgonderzoek naar aard en omvang van ongewenst gedrag tegen werknemers met een publieke taak².

2010

Totstandkoming van de Eenduidige Landelijke Afspraken³. Het doel is een eenduidige, effectieve en snelle afhandeling van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak door politie en openbaar ministerie.

Inwerkingtreding van het vernieuwde BOA-stelsel. Op grond hiervan kunnen BOA's effectief optreden als zij worden geconfronteerd met agressie en geweld tijdens de uitoefening van hun publieke taak.

Van kracht worden van de landelijke uitvoeringsregeling «protocol Geweld Tegen Politieambtenaren». Hiermee is de landelijke uniforme aanpak van agressie en geweld tegen politiefunctionarissen een feit.

Twee grote publiekscampagnes; «VPT» en «Jaarwisseling». Campagnes bestonden onder andere uit radio- en televisiespots, interactieve banners en billboards.

Start programma VPT Onderwijs van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

Uitgave «Bedreigd bestuur 2010», een onderzoek naar agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers bij gemeenten, provincies en waterschappen⁴.

Uitgave «Agressie en geweld. Onderzoek naar agressie en geweld door externen tegen overheidswerknemers». Deze meting laat een daling zien van het percentage slachtoffers van agressie en geweld onder werknemers met een publieke taak binnen een aantal sectoren, zoals het Rijk, de gemeenten en de politie. Werkgevers die investeren in de aanpak van agressie en geweld zien hun inspanningen beloond.

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 28 642, nr. 47.

² Aard en omvang van ongewenst gedrag tegen werknemers met een publieke taak (2009), IVA, Tilburg.

³ Tweede Kamer, vergaderjaar.

⁴ Bedreigd bestuur 2010. Agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers bij gemeenten, provincies en waterschappen (2010), Ministerie van BZK, Den Haag.

Vijf politieregio's worden aangemerkt als ketenintensiveringsregio VPT. Doel is het bevorderen van de samenwerking tussen politie, openbaar ministerie en een aantal ketenpartners in de regio.

Ontwikkeling van een Regionaal Agressie-incidenten Waarschuwingssysteem (RAW) om onderlinge informatie-uitwisseling te bevorderen tussen werkgevers over risicopersonen en risicolocaties.

Intensiveringstraject 5 werkgevers; het programma VPT ondersteunt vijf grote, landelijke werkgevers met een publieke taak bij de intensivering van hun aanpak van agressie en geweld.

Uitvoering Stimuleringsregeling VPT; 113 aanvragen waarvan 45 toegekend.

Derde landelijke VPT-beurs. Voor de tweede keer uitreiking van de VPT-AWARD.

Beschikbaarheid Agressie en Weerbaarheidsonderzoek (AWO). Met dit instrument kunnen werkgevers zelf periodiek de effectiviteit van hun aanpak van agressie en geweld meten.

Uitgave van Handreiking Agressie en geweld om werkgevers te ondersteunen bij de invoering van 8 maatregelen voor een effectief veiligheidsbeleid.

Brochure «Aangifte? Gewoon doen!» Een stappenplan voor aangiftebeleid ten behoeve van werkgevers.

Ontwikkeling van de multidisciplinaire richtlijn voor psychosociale zorg aan geüniformeerde hulpverleners¹.

Acht VPT regiobijeenkomsten waarbij kennis en ervaring op regionaal niveau is gedeeld en de samenwerking tussen politie, Openbaar Ministerie en werkgevers is gestimuleerd.

Verhoging van de strafeis in de Strafvorderingsrichtlijn van het OM van 150% naar 200%².

2011

Evaluatie van de jaarwisseling met algemeen beeld en cijfermatig overzicht. Daling van het aantal incidenten van agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak Met 43% ten opzichte van 2009–2010 en met 24% in vergelijking met 2008–2009³.

Drie VPT regiobijeenkomsten, in vervolg op de acht bijeenkomsten van 2010.

Afronding van 14 van de 16 maatregelen van de Taskforce Veiliger Openbaar Vervoer.

Start in twee pilotregio's met uitbreiding 60 extra toezichthouders in streekvervoer.

Gezamenlijke brief aan alle politieke ambtsdragers over aanpak agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers⁴.

¹ Richtlijn psychosociale ondersteuning geüniformeerden (2010), Impact, Amsterdam.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 28 684, nr. 293.

³ Brief van 7 maart 2011, kenmerk 2011–2000009310.

⁴ Brief van 21 maart, kenmerk 2011–2000038144.